

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-2>

УДК 657

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ВИТРАТ В МІЖНАРОДНІЙ ЛОГІСТИЦІ: ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ

COST ACCOUNTING IN INTERNATIONAL LOGISTICS: FORMATION OF LOGISTICS SERVICE COSTS

Воробець Євген Олександрович

аспірант,

Державний торговельно-економічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6253-3672>**Vorobets Yevhen**

State University of Trade and Economics

Стаття присвячена дослідженню управлінського обліку витрат у міжнародній логістиці та формуванню собівартості логістичних послуг. Розглянуто сучасні методики обліку витрат, зокрема Activity-Based Costing (ABC), Lean Accounting, Standard Costing та інші, які сприяють обґрунтованому визначенню собівартості логістичних послуг і сприяють підвищенню ефективності управління ресурсами. Проаналізовано роль інформаційних технологій, зокрема ERP та TMS систем, у забезпеченні прозорості та оперативності обліку витрат. Висвітлено методи розподілу витрат, включаючи методи змінних витрат та калькулювання витрат на основі замовлень, які забезпечують гнучкість і адаптивність управління в умовах змінного попиту та ринкових умов. Дослідження підкреслює важливість забезпечення прозорості управлінського обліку витрат для підвищення довіри з боку клієнтів і партнерів, а також з метою зміцнення репутації компанії на ринку.

Ключові слова: управлінський облік, витрати, міжнародна логістика, собівартість логістичних послуг, Activity-Based Costing, Lean Accounting, ERP системи, TMS системи.

The article delves into the study of managerial cost accounting in international logistics and the formation of logistics service costs. Modern cost accounting methodologies, such as Activity-Based Costing (ABC), Lean Accounting, and Standard Costing, are examined, all of which contribute to a well-grounded determination of logistics service costs and promote improved resource management efficiency. These methods not only provide insights into accurate cost allocation but also enable companies to respond more effectively to market demands and logistical challenges. The article also analyzes the pivotal role of information technologies, particularly Enterprise Resource Planning (ERP) and Transportation Management Systems (TMS), in ensuring transparency, timeliness, and accuracy in cost accounting. The integration of such systems facilitates real-time tracking and management of resources, allowing for more efficient allocation of costs and ensuring compliance with international standards. Moreover, the study focuses on various cost distribution methods, including variable costing and job-order costing, which offer flexibility and adaptability in managing logistics operations, particularly under conditions of fluctuating demand and dynamic market environments. These methods enable firms to optimize their cost structures, providing them with the tools necessary to adapt to market volatility while maintaining operational efficiency. Additionally, the research emphasizes the importance of ensuring transparency in managerial cost accounting to build trust among clients and partners, thereby strengthening a company's reputation in the competitive global market. By highlighting the critical components of cost accounting and its implications for operational performance, this article contributes valuable insights into improving the financial sustainability and profitability of logistics companies.

Keywords: management accounting, costs, international logistics, logistics service costs, Activity-Based Costing, Lean Accounting, ERP systems, TMS systems.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У сучасному глобалізованому світі, де міжнародна торгівля відіграє ключову роль у розвитку економік, особлива увага приді-

ляється ефективності логістичних процесів. Міжнародна логістика стає не лише засобом переміщення товарів з однієї країни в іншу, але й важливим фактором конкурентоспро-

можності підприємств на світовому ринку. В умовах зростаючої конкуренції, оптимізація витрат на логістичні послуги стає одним з головних завдань для компаній, які прагнуть забезпечити собі стабільне та успішне функціонування.

Управлінський облік витрат у сфері міжнародної логістики відіграє вирішальну роль у формуванні собівартості логістичних послуг, що, у свою чергу, впливає на загальну рентабельність підприємства. Ефективне управління витратами дозволяє компаніям мінімізувати витрати, підвищити ефективність використання ресурсів та забезпечити конкурентні переваги на ринку. Важливість вищезазначеного питання обумовлена також тим, що логістичні витрати складають значну частину загальних витрат підприємства, яке здійснює комерційну діяльність в сфері міжнародної торгівлі.

Зважаючи на стрімкий розвиток інформаційних технологій, управлінський облік витрат у логістиці потребує впровадження сучасних методів і підходів, які б забезпечували точний та своєчасний аналіз витрат. Це включає використання аналітичних інструментів для контролю та управління витратами, а також впровадження системи обліку, що дозволяє оперативно реагувати на зміни в умовах поставок, в тому числі вже під час реалізації перевезення.

Наукове дослідження в даній сфері є надзвичайно актуальним, оскільки воно сприяє розвитку теоретичних та практичних аспектів управління витратами у міжнародній логістиці. Вивчення та аналіз існуючих методів і підходів, а також розробка нових інструментів обліку витрат, дозволяють підприємствам адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та забезпечити собі стійке конкурентне становище на ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання міжнародної логістики постійно перебувають у фокусі уваги науковців, оскільки в просторі глобалізованого ринку саме транспортно-комунікаційна складова переважно виступає ключовим фактором реалізації окремого комплексу господарських операцій.

Інноваційне дослідження сфери міжнародної логістики презентували Мурад Алі Ахмад Аль-Закеба, Бейкер Акрам Фалах Джарах, Нехад Ібрагім Інейзех, Зеяд Алматарнех, Муфлех Амін АЛЬ-Джаррах [1]. Науковці стверджують, що розвиток технологій блокчейн та їх інтеграція в сферу обліку та управління формують передумови для зростання їх

ефективності та скорочення загальних витрат підприємства. В статі досліджено вплив саме управлінського обліку із застосуванням блокчейн-технологій на ефективність ланцюга поставок (для виробничих компаній Йорданії), що є еволюційним проривом у цій сфері.

Є напрацювання в даному напрямку і у вітчизняних науковців. Так, Андренко О. А. та Краївський Б. Б. досліджували цифрову трансформацію фінансового і управлінського обліку з використанням блокчейн-технологій та сформулювали комплекс показників, що характеризують ефект від їх застосування [4]. Інші інновації у сфері міжнародної логістики досліджував колектив авторів: Круковська О., Кондрат О. та Стрельченко Н., зокрема, використання штучного інтелекту та CRM-систем, котрі ґрунтуються на інструментах управлінського обліку [9].

Незважаючи на широкий спектр як у галузі управлінського обліку, так і сфери організації міжнародної логістики [2; 5–8; 10–12], все ж комплексні дослідження особливостей управлінського обліку в сфері калькуляції вартості послуг в міжнародній логістиці є, на наш погляд, недостатніми.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даного дослідження є встановлення особливостей, процедур та методик обліку витрат в міжнародній логістиці в контексті формування собівартості відповідних послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародна логістика є ключовим елементом сучасної глобалізованої економіки, яка забезпечує ефективне переміщення товарів та послуг між країнами. Її сутність полягає в організації та управлінні процесами транспортування, складування, митного оформлення, а також інших логістичних операцій, необхідних для забезпечення безперервного потоку товарів через міжнародні кордони. Міжнародна логістика включає комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію витрат, зниження ризиків і підвищення ефективності всіх етапів логістичного процесу.

Одним з важливих аспектів міжнародної логістики є її здатність забезпечувати координацію різних видів транспорту, включаючи морські, повітряні, залізничні та автомобільні перевезення. Це дозволяє обирати найефективніші маршрути та способи доставки товарів, враховуючи економічні, політичні, часові та екологічні фактори. Важливою складовою міжнародної логістики є митне оформлення, яке включає підготовку необхідної документа-

ції, дотримання вимог міжнародних торгових угод і правил, а також сплату митних зборів і податків.

Серед напрямків міжнародної логістики доцільно виокремити наступні ключові аспекти, зокрема, управління ланцюгами поставок, інтермодальні перевезення, логістичне планування та контроль, а також інформаційні технології. Управління ланцюгами поставок передбачає комплексний підхід до планування, організації та контролю всіх етапів логістичного процесу: від постачання сировини до доставки готової продукції кінцевим споживачам. Інтермодальні перевезення забезпечують можливість використання кількох видів транспорту в межах одного логістичного маршруту, що дозволяє підвищити ефективність та знизити витрати на транспортування [10].

Логістичне планування та контроль включають аналіз потреб ринку, прогнозування попиту, планування запасів, а також моніторинг та контроль виконання логістичних операцій. Використання сучасних інформаційних технологій, таких як системи управління ланцюгами поставок (SCM) та транспортні системи управління (TMS), дозволяє забезпечити прозорість та контроль на всіх етапах логістичного процесу. Це сприяє швидкому реагуванню на зміни ринкових умов та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Міжнародна логістика також включає такі види діяльності, як складування та обробка вантажів, управління запасами, пакування, маркування, а також обслуговування клієнтів. Ефективне управління складськими операціями дозволяє знизити витрати на зберігання товарів та забезпечити їх своєчасну доставку до кінцевих споживачів. Управління запасами включає оптимізацію обсягів та структури запасів, що дозволяє забезпечити безперебійне постачання товарів та мінімізувати витрати на їх зберігання.

Пакування та маркування товарів відіграють важливу роль у забезпеченні їх безпечного транспортування та зберігання, а також у дотриманні вимог міжнародних стандартів та правил. Обслуговування клієнтів включає надання додаткових послуг, таких як консультації з питань логістики, управління поверненнями товарів, а також забезпечення прозорості та доступності інформації про стан логістичних операцій.

Таким чином, міжнародна логістика є комплексною системою, яка об'єднує різноманітні процеси та види діяльності, спрямовані

на забезпечення ефективного переміщення товарів та послуг через міжнародні кордони. Її основними завданнями є оптимізація витрат, підвищення ефективності логістичних операцій, забезпечення своєчасної доставки товарів, а також дотримання вимог міжнародних стандартів та правил. В умовах глобалізації та зростаючої конкуренції міжнародна логістика стає важливим фактором успіху підприємств на світовому ринку [10].

Формування калькуляції собівартості послуг у міжнародній логістиці є важливим процесом, який забезпечує точне визначення витрат на надання логістичних послуг. Існує кілька методів, які використовуються для цього, кожен з яких має свої особливості та переваги. Узагальнити ці методи доцільно наступним чином (табл. 1).

Таким чином, кожен з методів формування калькуляції собівартості послуг у міжнародній логістиці має свої переваги і може бути використаний в залежності від конкретних умов і потреб підприємства. Вибір методу залежить від структури витрат, обсягу і характеру наданих послуг, а також від стратегічних цілей компанії.

Розглядаючи процеси формування собівартості послуг в міжнародній логістиці, необхідно акцентувати увагу на окремих статтях її калькуляції. При цьому, доречним стане порівняння складових такої калькуляції у фінансовому та управлінському обліку із врахуванням положень Методичних рекомендацій із формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті [3].

Основною відмінністю процесу формування собівартості перевезень в управлінському та фінансовому обліку є не лише перелік основних статей калькуляції, а й результат даного процесу: у фінансовому обліку формується собівартість виробнича, а в управлінському – повна. Так само, в процесі калькуляції можуть використовуватися і різні одиниці встановлення собівартості. Калькуляційні одиниці, що використовуються, залежать від типу перевезень, методології обліку та специфіки підприємства. Так, найпоширенішими калькуляційними одиницями у фінансовому обліку є:

– тонно-кілометр (ткм): це одна з найпоширеніших калькуляційних одиниць у фінансовому обліку. Вона визначає обсяг перевезень, що вимірюється як вага вантажу, помножена на відстань, на яку цей вантаж було перевезено. Наприклад, перевезення 1 тонни вантажу на відстань 1 км становить

Таблиця 1

Методи калькуляції собівартості послуг у міжнародній логістиці

№ п/п	Назва	Сутність	Переваги	Недоліки
1	2	3	4	5
1	Традиційний облік витрат або метод повної собівартості (full costing).	Передбачає включення всіх витрат, як прямих, так і непрямих, до собівартості послуг. Прямі витрати включають витрати на матеріали, транспортні витрати, заробітну плату працівників, які безпосередньо зайняті у наданні логістичних послуг. Непрямі витрати охоплюють накладні витрати, такі як адміністративні витрати, оренда складів, амортизація обладнання.	- максимальне охоплення фактичних витрат; - точність визначення собівартості; - створює передумови виявлення ефективності витрат	- недостатня адаптивність до еластичності попиту; - складний в частині охоплення та виявлення витрат; - потребує значного обсягу облікових даних
2	Облік за видами діяльності (Activity-Based Costing, ABC)	Передбачає розподіл витрат на основі конкретних видів діяльності, що здійснюються в процесі надання логістичних послуг. Кожна діяльність (наприклад, транспортування, складування, митне оформлення) розглядається як окрема калькуляційна одиниця, до якої відносяться відповідні витрати. Це дозволяє більш точно визначити собівартість кожної окремої послуги та виявити найбільш витратні етапи логістичного процесу.	- висока точність в управлінському обліку витрат; - дає можливість встановити етапи виникнення витрат; - створює передумови для оптимізації використання логістичних ресурсів	- може бути складним для впровадження; - вимагає детальної інформації про процеси; - потребує значних витрат на адміністрування
3	Метод змінних витрат (Variable Costing)	Передбачає включення до собівартості лише змінних витрат, які змінюються пропорційно обсягу наданих послуг. Постійні витрати (такі як оренда, адміністративні витрати) не включаються до собівартості, а розглядаються як витрати періоду. Цей метод дозволяє швидко	- гнучкість у реагуванні на змінний попит; - підвищення прозорості обліку витрат; - фокус на оптимізації змінних витрат	- може не враховувати повну картину витрат; - менш підходить для довгострокового планування; - постійні витрати не включені до собівартості
4	Метод калькулювання витрат на основі замовлень (Job Order Costing)	Використовується, коли логістичні послуги надаються на основі індивідуальних замовлень клієнтів. Кожне замовлення розглядається як окрема калькуляційна одиниця, і витрати обліковуються відповідно до конкретного замовлення.	- точний облік витрат на кожне замовлення; - прозорість для клієнтів; - підходить для індивідуальних замовлень	- висока складність обліку; - потребує детальної інформації про замовлення; - може бути неефективним для масових операцій

Продовження Таблиці 1

1	2	3	4	5
5	Процесний облік витрат (Process Costing)	Застосовується у випадках, коли логістичні послуги надаються масово і мають однотипний характер. Витрати розподіляються на великі обсяги послуг і середньозважено обліковуються на одиницю послуги.	- ефективний для масових операцій; - спрощений облік витрат; - дозволяє розподілити витрати на великі обсяги	- менш точний для індивідуальних замовлень; - може не враховувати специфічні витрати; - менш гнучкий при змінних обсягах послуг
6	Метод калькулювання собівартості на основі рентабельності (Target Costing)	Передбачає визначення цільової собівартості послуг, виходячи з ринкових цін і бажаного рівня рентабельності. Всі витрати оптимізуються таким чином, щоб досягти встановленої цільової собівартості.	- орієнтація на ринкові умови; - оптимізація витрат; - підвищення конкурентоспроможності	- високі вимоги до планування; - може бути складним для реалізації; - вимагає точного аналізу ринку і витрат

Джерело: складено автором

1 тонно-кілометр. Більш складним варіантом розрахунку такої калькуляційної одиниці є врахування об'ємної ваги – тобто, враховується не лише фактична вага вантажу, а й його розмірні параметри;

– контейнер-кілометр: аналогічно тонно-кілометру, але використовується для контейнерних перевезень. Вимірює перевезення одного контейнера на певну відстань;

– вартість перевезення: вимірюється у грошовому еквіваленті, виражаючи вартість перевезення одиниці вантажу або групи вантажів.

При цьому, Методичними рекомендаціями із формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті чітко не ідентифіковані калькуляційні одиниці.

Найпоширенішими калькуляційними одиницями собівартості перевезень в управлінському обліку є:

– замовлення (рейс): У управлінському обліку часто калькуляційною одиницею є окреме замовлення або рейс. Це дозволяє більш точно відслідковувати витрати на конкретні операції.

– одиниця продукції: Для деяких підприємств калькуляційною одиницею є одиниця товару або продукції, яка транспортується.

– логістична одиниця: Це може бути контейнер, палета або інша упаковка, яка використовується як основа для обліку витрат.

Фінансовий облік зазвичай зосереджується на зовнішній звітності, використовуючи стандартні одиниці виміру, такі як тонно-кілометр чи вартість перевезення, щоб забезпечити відповідність нормативам і стандартам бухгалтерського обліку. Управлінський облік, навпаки, зосереджений на внутрішньому використанні інформації для прийняття управлінських рішень. Він може включати більш деталізовані та специфічні одиниці обліку, які відповідають конкретним потребам підприємства, наприклад, облік витрат на кожен окремий рейс або замовлення.

Методичні рекомендації із формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті [3] пропонують понад 20 статей калькуляції, котрі можуть використовуватися підприємствами, а також доповнюватися додатковими елементами. Саме тому їх варто розглядати у розрізі облікових груп. Фінансовий облік зосереджений на обов'язковій звітності, тому тут використовуються стандартні статті калькуляції, які відповідають вимогам чинного законодавства, зокрема [3]:

1. Прямі матеріальні витрати:

– вартість палива, мастильних матеріалів, інших витратних матеріалів;

– витрати на амортизацію транспортних засобів та обладнання.

– прямі витрати на оплату праці: заробітна плата водіїв та іншого персоналу, безпосередньо залученого до перевезень.

2. Інші прямі витрати:
 - вартість послуг, пов'язаних із перевезенням (наприклад, страхування вантажу);
 - податки, збори, мита, пов'язані з перевезенням.
3. Загальновиробничі витрати:
 - витрати на утримання і експлуатацію транспортних засобів;
 - витрати на ремонт і технічне обслуговування транспорту;
 - витрати на охорону праці та інші загальновиробничі потреби.
4. Адміністративні витрати:
 - витрати на управлінський персонал;
 - витрати на офісні потреби.
5. Збутові витрати:
 - витрати на рекламу послуг;
 - витрати на утримання служби збуту.

Статті калькуляції в управлінському обліку: Управлінський облік більш гнучкий та деталізований, і тут можуть використовуватися додаткові або змінні статті калькуляції для прийняття ефективних управлінських рішень:

1. Прямі витрати:
 - включають всі витрати, які можна безпосередньо віднести на конкретне замовлення або рейс;
 - можуть детальніше розподілятися за підкатегоріями, наприклад, витрати на конкретні види палива, витрати на зарплати за конкретними проектами.
2. Загальні витрати на конкретний рейс: витрати на оренду транспортного засобу, витрати на підготовку транспорту до рейсу.
3. Непрямі витрати: витрати, які не можна прямо віднести до конкретного замовлення, але які розподіляються між усіма замовленнями.
4. Аналітичні статті: управлінський облік може включати додаткові аналітичні статті для детальнішого розуміння структури витрат, наприклад, витрати на логістику, витрати на забезпечення безпеки вантажів тощо.

Отже, фінансовий облік орієнтований на зовнішню звітність та стандартизовані статті калькуляції, що відповідають законодавчим вимогам. А от управлінський облік орієнтований на внутрішню аналітику, тому статті калькуляції можуть бути більш деталізованими і налаштованими під конкретні потреби підприємства. Це дозволяє управлінському обліку забезпечувати більш гнучкий підхід до управління витратами, тоді як фінансовий облік забезпечує дотримання нормативних вимог і точність зовнішньої звітності. Представлене в таблиці 2 порівняння дозволить виявити особливості формування собівартості переве-

зень в управлінському обліку, котрі найбільш повно презентують його ефективність на тлі обліку фінансового (табл. 2).

Як видно з табл. 2, система управлінського обліку дозволяє враховувати для цілей менеджменту додаткові статі витрат, що виходять за межі означених Методичних рекомендацій та положень бухгалтерського обліку. Управлінський облік та фінансовий мають різні цілі та завдання, що обумовлює різницю в підходах до калькуляції собівартості перевезень в логістиці. Управлінський облік надає більш детальну інформацію про витрати, пов'язані з логістикою, котра включає не лише прямі витрати, такі як паливо та зарплата водіїв, але й непрямі витрати, наприклад, витрати на утримання складів, страхування вантажів та адміністративні витрати. Така деталізація дозволяє керівництву точніше оцінювати ефективність логістичних процесів та знаходити шляхи для оптимізації. Крім того, управлінський облік включає аналіз поточних даних та прогнозування майбутніх витрат. Використовуючи методи бюджетування та прогнозування, компанії можуть передбачити зміни в витратах та адаптувати свою діяльність відповідно до очікуваних умов. Фінансовий облік, з іншого боку, здебільшого займається підготовкою звітів про минулі події, що не завжди дозволяє зробити оперативні управлінські висновки.

У сучасних умовах, враховуючи постійні зміни в ринкових і технологічних умовах, варто доповнити процес формування собівартості перевезень в управлінському обліку додатковими статтями. Це дозволить підприємствам краще контролювати витрати, оптимізувати процеси і приймати більш обґрунтовані управлінські рішення. Ось кілька статей, які можна додати:

1. Витрати на інформаційні технології та цифровізацію:
 - витрати на спеціалізоване програмне забезпечення для управління перевезеннями (TMS): це можуть бути витрати на придбання, налаштування та підтримку систем управління транспортом, що дозволяють автоматизувати процеси планування та відстеження перевезень.
 - витрати на облаштування інтернету речей (IoT): витрати на обладнання для відстеження вантажів у реальному часі, включаючи GPS-трекери, датчики температури та вологості.
2. Витрати на екологічну відповідальність:

Таблиця 2

**Порівняння калькуляції собівартості одного перевезення
у фінансовому та управлінському обліку**

Складова порівняння	Параметри порівняння	Фінансовий облік	Управлінський облік	
Методи калькуляції витрат (при перевезенні вантажів чи пасажирів)	Нормативний	+	+	
	Стандарт-костинг	+	+	
	Позамовний	+	+	
	Простий підрахунок	+	+	
	Директ-костинг		+	
	Попередільний		+	
Калькуляційна одиниця	Одиниця відстані або людино-відстані	+	+	
	Одна гривня витрат на кожну гривню доходів	+	+	
	Одне перевезення		+	
	За потребами керівництва – в межах країни та за кордоном		+	
Визначення фактичної собівартості	Планова коригується на виявлені відхилення	+		
	Підрахунок фактично здійснених затрат	+		
	Встановлення фактично здійснених витрат із їх коригуванням на витрати, що не входять до статей калькуляції та їх порівняння з плановими		+	
Статті калькуляції	Витрати на оплату праці та супутні соціальні відрахування	+	+	
	Витрати на експлуатацію транспортних засобів	+	+	
	Витрати паливно-мастильних матеріалів	+	+	
	Прямі матеріальні витрати (фактичні)	+	+	
	Амортизаційні відрахування на утримання транспортних засобів	+	+	
	Автомобільні шини (спеціалізована стаття автотранспорту)	+	+	
	Навігаційні витрати (спеціалізована стаття водного транспорту)	+	+	
	Стивідорні витрати	+	+	
	Аеропортові витрати (спеціалізована стаття водного транспорту)	+	+	
	Розподілені загальнопромислові витрати	+	+	
	Ідентифіковані допоміжні витрати	+	+	
	Поза калькуляційні витрати – ті, що виникають у зв'язку з урегулюванням ризиків або непередбачуваних ситуацій. Можуть враховуватися окремі елементи збутових чи адміністративних витрат			+
	Групування витрат	За видами перевезень	+	+
За економічними елементами		+	+	
За структурними підрозділами		+	+	
За напрямками		+	+	
За клієнтами		+	+	
За іншими напрямками, що визначені потребами управління		+	+	
Види калькуляцій	Планова	+	+	
	Фактична	+	+	
	Звітна / Зведена	+	+	
	Управлінська – її зміст визначений потребами менеджменту		+	

– витрати на викиди парникових газів: у зв'язку зі зростанням екологічних вимог, може виникнути необхідність врахування витрат на викиди CO₂, придбання "зелених" сертифікатів або компенсаційних заходів.

– витрати на екологічно чистий транспорт: Витрати на придбання та обслуговування електричних або гібридних транспортних засобів, витрати на зарядні станції.

3. Витрати на кібербезпеку: витрати на захист даних та інформаційних систем: враховуючи зростання ризиків кібератак, важливо враховувати витрати на захист інформаційних систем, даних про вантажі, а також витрати на навчання персоналу з питань кібербезпеки.

4. Витрати на управління ризиками та форс-мажорними обставинами:

– витрати на страхування: включає витрати на розширене страхування вантажів і транспортних засобів, особливо в умовах підвищених ризиків (наприклад, перевезення в регіони з нестабільною політичною ситуацією).

– витрати на резервні фонди: витрати на формування резервних фондів для покриття форс-мажорних ситуацій, таких як природні катастрофи або пандемії.

5. Витрати на забезпечення стійкості ланцюгів постачання:

– витрати на альтернативні маршрути та постачальників: це включає витрати на розробку та підтримку альтернативних маршрутів перевезень, а також витрати на пошук і підтримку відносин з альтернативними постачальниками.

– витрати на диверсифікацію ризиків: включає витрати, пов'язані з мінімізацією залежності від окремих постачальників або логістичних шляхів.

6. Витрати на розвиток персоналу та управління талантами:

– витрати на навчання та підвищення кваліфікації: витрати на регулярне навчання водіїв, диспетчерів, логістів з метою підвищення їх компетенцій, особливо в умовах використання нових технологій.

– витрати на програми мотивації та утримання персоналу: це можуть бути витрати на бонусні програми, додаткові пільги та програми утримання ключових фахівців.

7. Витрати на управління клієнтськими відносинами (CRM):

– витрати на системи управління взаєминами з клієнтами: включають витрати на впровадження та обслуговування CRM-

систем для підвищення рівня обслуговування клієнтів та оптимізації процесу взаємодії з ними.

– витрати на підвищення якості обслуговування клієнтів: наприклад, витрати на додаткові послуги, такі як прискорене обслуговування або персоналізовані рішення для клієнтів.

8. Витрати на соціальну відповідальність та корпоративну культуру:

– витрати на соціальні проекти: включають участь у місцевих соціальних ініціативах, благодійність або проекти, спрямовані на підтримку місцевих громад.

– витрати на розвиток корпоративної культури: це можуть бути витрати на внутрішні заходи, програми розвитку корпоративної культури, що сприяють підвищенню лояльності працівників.

Включення цих статей в управлінський облік дозволить підприємствам краще адаптуватися до сучасних умов і забезпечити більш ефективне управління своїми логістичними операціями.

Управлінський облік відіграє ключову роль у формуванні собівартості послуг в міжнародній логістиці, забезпечуючи точність, прозорість та ефективність управління витратами. Його значення полягає у наданні детальної інформації про витрати, яка є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та оптимізації логістичних процесів, котре розкривається в наступних положеннях [5]:

1. Управлінський облік забезпечує детальний аналіз витрат на різних етапах логістичного процесу, зокрема на транспортування, складування, митне оформлення, пакування та інші операції. Розподіл витрат за окремими видами діяльності дозволяє виявити найбільш витратні етапи та вжити заходів для їх оптимізації. Таким чином, управлінський облік сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів і зниженню загальних витрат.

2. Управлінський облік дозволяє впроваджувати сучасні методи обліку витрат, такі як Activity-Based Costing (ABC), які забезпечують більш точний розподіл витрат. Використання ABC дозволяє визначити реальну собівартість кожної окремої послуги та виявити нерентабельні операції. Це сприяє прийняттю обґрунтованих рішень щодо реорганізації логістичних процесів та підвищення їх ефективності.

3. Управлінський облік сприяє впровадженню інформаційних систем, які забез-

печують оперативний моніторинг витрат у реальному часі. Використання таких систем, як ERP (Enterprise Resource Planning) та TMS (Transportation Management Systems), дозволяє швидко отримувати дані про витрати, аналізувати їх та приймати своєчасні рішення. Це забезпечує гнучкість управління логістичними процесами та підвищує їх адаптивність до змін ринкових умов.

4. Управлінський облік забезпечує інтеграцію витрат з іншими функціями підприємства, такими як планування, бюджетування та контроль. Це дозволяє забезпечити комплексний підхід до управління логістикою, враховуючи всі аспекти діяльності підприємства. Інтеграція витрат з бюджетуванням дозволяє визначити фінансові ресурси, необхідні для реалізації логістичних операцій, та контролювати їх використання.

5. Управлінський облік сприяє підвищенню прозорості обліку витрат, що є важливим для забезпечення довіри з боку клієнтів та партнерів. Прозорість обліку дозволяє надавати клієнтам детальну інформацію про структуру витрат і обґрунтування цін на логістичні послуги. Це підвищує довіру до компанії та сприяє зміцненню її репутації на ринку.

6. Управлінський облік забезпечує можливість аналізу ефективності витрат та виявлення резервів для їх зниження. Аналіз витрат дозволяє виявити неефективні витрати та розробити заходи для їх оптимізації. Це може включати впровадження більш ефективних методів транспортування, оптимізацію складських операцій, зниження витрат на пакування та інші заходи.

7. Управлінський облік дозволяє оцінювати фінансові результати логістичних операцій та їх вплив на загальну рентабельність підприємства. Це дозволяє визначити, які логістичні послуги є найбільш прибутковими та зосередити зусилля на їх розвитку. Оцінка фінансових результатів дозволяє приймати стратегічні рішення щодо розширення або скорочення певних видів логістичних послуг.

Методики та процедури управлінського обліку витрат в міжнародній логістиці є важливими інструментами для ефективного управління витратами, підвищення прозорості та забезпечення точного визначення собівартості логістичних послуг. Основні методики та процедури включають:

1. Activity-Based Costing (ABC): цей метод дозволяє визначити витрати на основі конкретних видів діяльності, пов'язаних з наданням логістичних послуг. За допомогою ABC

витрати розподіляються відповідно до діяльностей, які виконуються в процесі логістики, що дозволяє точно визначити собівартість кожної окремої послуги. Цей метод особливо ефективний для виявлення найбільш витратних етапів логістичного процесу і сприяє оптимізації ресурсів.

2. Lean Accounting: Lean Accounting зосереджується на зниженні витрат шляхом усунення втрат і підвищення ефективності логістичних процесів. Ця методика передбачає використання принципів Lean Management, таких як безперервне поліпшення (Kaizen), для оптимізації витрат. Lean Accounting дозволяє знизити непрямі витрати, покращити якість обслуговування та підвищити рентабельність.

3. Standard Costing: методика стандартних витрат включає встановлення нормативів витрат для різних логістичних операцій і порівняння фактичних витрат з нормативними. Це дозволяє виявити відхилення і здійснити аналіз причин цих відхилень. Стандартні витрати використовуються для планування, контролю та аналізу ефективності логістичних операцій.

4. Target Costing: ця методика передбачає визначення цільової собівартості логістичних послуг, виходячи з ринкових цін і бажаного рівня рентабельності. Всі витрати оптимізуються таким чином, щоб досягти встановленої цільової собівартості. Target Costing дозволяє забезпечити конкурентоспроможність компанії на ринку і відповідність собівартості ринковим умовам.

5. Job Order Costing: цей метод використовується для обліку витрат на основі індивідуальних замовлень клієнтів. Кожне замовлення розглядається як окрема калькуляційна одиниця, і витрати обліковуються відповідно до конкретного замовлення. Job Order Costing дозволяє точно визначити собівартість кожного замовлення і забезпечити прозорість обліку витрат для клієнтів.

6. Process Costing: метод процесного обліку витрат застосовується у випадках, коли логістичні послуги надаються масово і мають однотипний характер. Витрати розподіляються на великі обсяги послуг і середньозважено обліковуються на одиницю послуги. Цей метод ефективний для масових логістичних операцій, таких як транспортування великих партій товарів.

7. Absorption Costing: ця методика включає всі витрати, як прямі, так і непрямі, до собівартості логістичних послуг. Це дозволяє

отримати повну картину витрат, однак може бути менш гнучкою в умовах змінного попиту та нестабільних ринкових умов. Absorption Costing забезпечує комплексний облік витрат і використовується для складання фінансових звітів.

Отже, процедури управлінського обліку витрат в міжнародній логістиці включають кілька ключових етапів, котрі узагальнено на рис. 1.

Таким чином, методики та процедури управлінського обліку витрат в міжнародній логістиці забезпечують точний і прозорий облік витрат, їх аналіз та контроль. Використання сучасних методик обліку і інформаційних систем дозволяє підвищити ефективність управління витратами, знизити їх та забезпечити конкурентоспроможність компанії на міжнародному ринку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Управлінський облік витрат у міжнародній логістиці є критично важливим

елементом ефективного управління підприємствами, що здійснюють свою діяльність на глобальному ринку. Застосування сучасних методик та інструментів обліку витрат, таких як Activity-Based Costing, Lean Accounting, Standard Costing та інші, дозволяє забезпечити точне визначення собівартості логістичних послуг, виявити найбільш витратні етапи логістичного процесу та розробити заходи для їх оптимізації. Різноманітні підходи до розподілу витрат, включаючи методи змінних витрат та калькулювання витрат на основі замовлень, забезпечують гнучкість та адаптивність управління в умовах змінного попиту та ринкових умов.

Собівартість перевезень в міжнародній логістиці – це один з ключових показників, що впливають на загальну економічну ефективність логістичних компаній. Вона включає всі витрати, пов'язані з транспортуванням вантажів через кордони, і складається з наступних основних елементів витрат, таких як: вартість

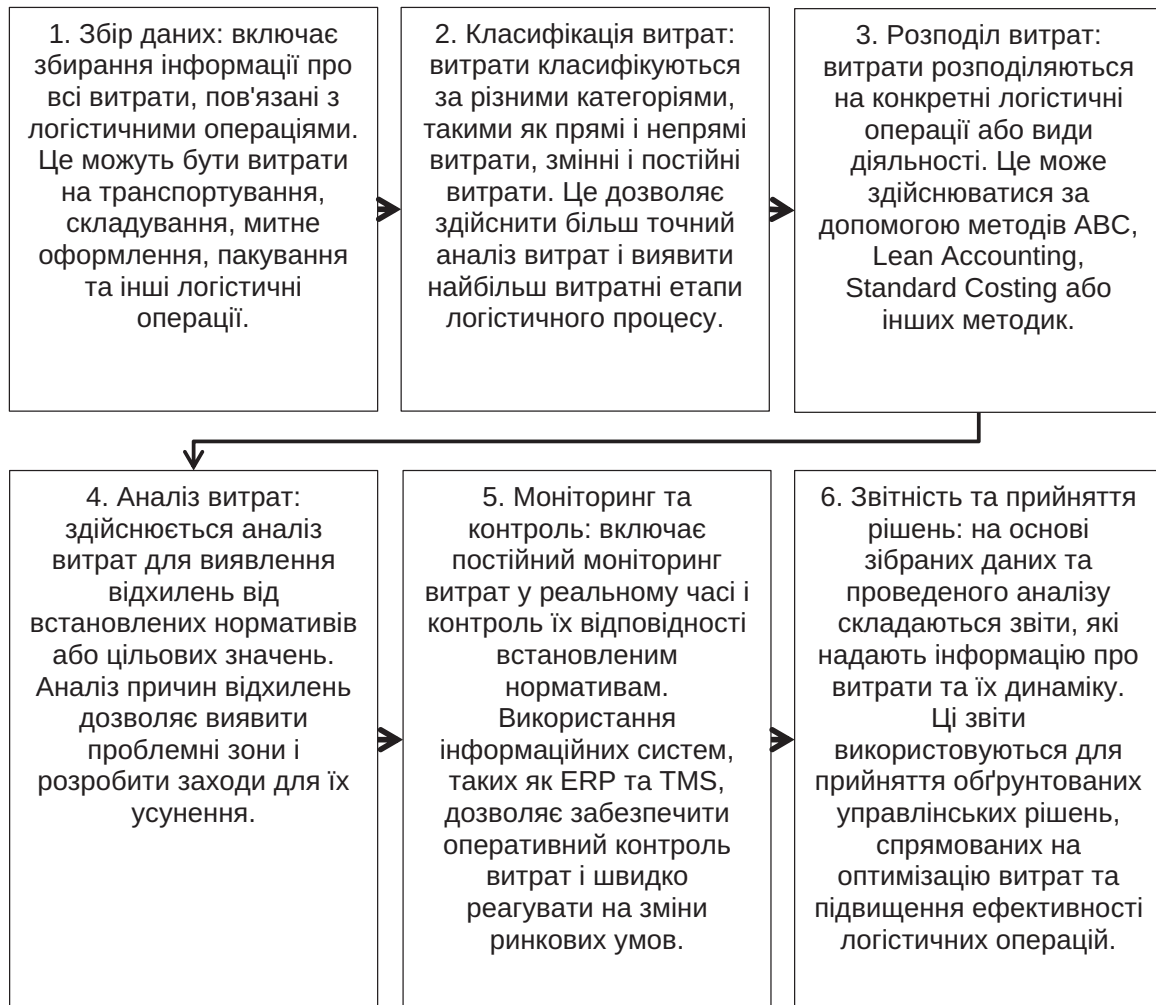

Рис. 1. Етапи реалізації процедур управлінського обліку в міжнародній логістиці

Джерело: складено автором

палива, портові та митні збори, транспортні витрати, навантажувально-розвантажувальні послуги, страхування, витрати на пакування, адміністративні витрати тощо.

Інтеграція управлінського обліку з іншими функціями підприємства, такими як планування, бюджетування та контроль, сприяє комплексному підходу до управління логістичними операціями. Використання інформаційних технологій, зокрема ERP та TMS систем, дозволяє забезпечити оперативний моніторинг та контроль витрат у реальному часі, що підвищує прозорість та ефективність управління. Важливим аспектом є також забезпечення прозорості обліку витрат, що сприяє підвищенню довіри з боку клієнтів та партнерів, зміцненню репутації компанії на ринку.

Впровадження сучасних методик управлінського обліку витрат дозволяє підприємствам

міжнародної логістики не лише знижувати витрати, але й підвищувати якість обслуговування, забезпечувати своєчасну доставку товарів та адаптуватися до змін ринкових умов. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності компаній на світовому ринку та забезпечує їх стійке та успішне функціонування.

Загалом, управлінський облік витрат у міжнародній логістиці є невід'ємною складовою стратегічного управління підприємствами, що дозволяє досягти значних результатів у зниженні витрат, підвищенні ефективності логістичних операцій та забезпеченні високої рентабельності. Дослідження у цій сфері мають важливе практичне значення та сприяють розвитку теоретичних та прикладних аспектів управління логістикою в умовах глобалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Al-Zaqeba, M., Jarah, B., Ineizeh, N., Almatarneh, Z & Jarrah, M. (2022). The effect of management accounting and blockchain technology characteristics on supply chains efficiency. *Uncertain Supply Chain Management*, 10(3), 973-982.
2. Cavallia F., Naimzadaa A.K., Pecora N. (2019) Complex interplay between monetary and fiscal policies in a real economy model. *Chaos, Solitons & Fractals*. 2019. Vol. 128. P. 318–330.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті. Міністерство транспорту України. Наказ від 05 лютого 2001 року № 65. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/FIN2565>
4. Андренко О.А., Краївський Б.Б. Цифрова трансформація фінансового і управлінського обліку з використанням технології blockchain. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily/Naukovo_Doslidna_Chastyna/Docs/2023_VIKL_Suchasni_naprijami.pdf#page=20
5. Вигівська, І. М., Ягнич, К. І. (2019) Бухгалтерський облік в управлінні транспортною логістикою: організаційні положення. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. Вип. 3(44). С. 14–17.
6. Глущенко М. І., Кічка О. І. (2015) Моделювання процесів транспортного обслуговування логістичних систем. *Зб. наукових праць науково-практичної конференції «Логістичне управління та безпека руху на транспорті», тези доп.* Сєвєродонецьк, 2015. С. 17–19.
7. Ігнат'єв О. В. (2023) Напрями розвитку управлінського обліку транспортно-експедиторської діяльності. *Глобалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених* (Одеса, 13 жовтня 2023 р.). Одеса : ОНЕУ. С. 170–173.
8. Коробкова О.М. (2023) Логістична діяльність підприємств в умовах воєнного стану. *Actual problems of modern science*. № 4. С. 457–459.
9. Круковська О., Кондрат О., Стрельченко Н. (2024). Інноваційні тенденції у логістиці: від автоматизації до штучного інтелекту. *Актуальні питання у сучасній науці*. № 6 (24).
10. Мельникова К.В. (2023) Міжнародні комерційні логістичні системи в глобальних ланцюгах постачань. *Науковий журнал «Бізнес Інформ»*. № 11. С. 286–291.
11. Правдюк М., Філіпов Р. (2024). Сучасні аспекти застосування штучного інтелекту в управлінському обліку. *Наука і техніка сьогодні*. № 2 (30).
12. Шпак Н. Г., Літачевський В. В. (2024). Дослідження взаємодії транспортно-експедиторських та митно-брокерських підприємств на умовах аутсорсингу. *Вчені записки*. Т. 35 (74) 2. С. 329–335.

REFERENCES:

1. Al-Zaqeba M., Jarah B., Ineizeh N., Almatarneh, Z., & Jarrah, M. (2022). The effect of management accounting and blockchain technology characteristics on supply chains efficiency. *Uncertain Supply Chain Management*, 10(3), 973–982.
2. Cavallia F., Naimzadaa A. K., & Pecora N. (2019). Complex interplay between monetary and fiscal policies in a real economy model. *Chaos, Solitons & Fractals*, 128, 318–330.
3. Pro zatverdzhennia Metodichnykh rekomendatsii z formuvannia sobivartosti perevezen (robit, posluh) na transporti [On the approval of Methodological recommendations on the formation of the cost of transportation (works, services) in transport]. Ministerstvo transportu Ukrainy. Nakaz vid 05 liutoho 2001 roku no. 65. Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN2565>
4. Andrenko O. A., Kraivskiy B. B. Tsyfrova transformatsiia finansovoho i upravlinskoho obliku z vykorystanniam tekhnolohii blockchain [Digital transformation of financial and management accounting using blockchain technology]. Available at: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdzily/Naukovo_Doslidna_Chastyna/Docs/2023_VIKL_Suchasni_naprjami.pdf#page=20
5. Vyhivska I. M., Yahnych K. I. (2019). Bukhhalterskyi oblik v upravlinni transportnoiu lohistykoiu: orhanizatsiini polozhennia. *Problemy teorii ta metodolohii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu* [Problems of the theory and methodology of accounting, control and analysis]. Vol. 3(44), pp. 14–17.
6. Hlushchenko M. I., Kichkina O. I. (2015). Modeliuvannia protsesiv transportnoho obsluhovuvannia lohistychnykh system [Modeling processes of transport service of logistics systems]. *Zb. naukovykh prats naukovo-praktychnoi konferentsii «Lohistychno upravlinnia ta bezpeka rukhu na transporti», tezy dop.* Sievierodonetsk, pp. 17–19.
7. Ihnatiev O. V. (2023). Napriamy rozvytku upravlinskoho obliku transportno-ekspedytorskoi diialnosti [Development directions of management accounting of transport and forwarding activities]. *Hlokalizatsiini aspekty innovatsiinoho rozvytku ekonomiky: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii molodykh vchenykh* (Odesa, 13 zhovtnia 2023 r.). Odesa: ONEU, pp. 170–173.
8. Korobkova O. M. (2023). Lohistychna diialnist pidpriemstv v umovakh voiennoho stanu [Logistic activity of enterprises under martial law]. *Actual problems of modern science*, no. 4, pp. 457–459.
9. Krukovska O., Kondrat O., Strelchenko N. (2024). Innovatsiini tendentsii u lohistytsi: vid avtomatyzatsii do shtuchnoho intelektu [Innovative trends in logistics: from automation to artificial intelligence]. *Aktualni pytannia u suchasni nautsi*, no. 6 (24).
10. Melnykova K. V. (2023). Mizhnarodni komertsiini lohistychni systemy v hlobalnykh lantsiuhakh postachan [International commercial logistics systems in global supply chains]. *Naukovyi zhurnal «Biznes Inform»*, no. 11, pp. 286–291.
11. Pravdiuk M., Filipov R. (2024). Suchasni aspekty zastosuvannia shtuchnoho intelektu v upravlinskomu obliku [Modern aspects of the use of artificial intelligence in management accounting]. *Nauka i tekhnika sohodn*, no. 2(30).
12. Shpak N. H., Litachevskiy V. V. (2024). Doslidzhennia vzaiemodii transportno-ekspedytorskykh ta mytno-brokerskykh pidpriemstv na umovakh outsorsynhu [Research on the interaction of transport-forwarding and customs-brokerage enterprises under the conditions of outsourcing]. *Vcheni zapysky*, T. 35(74) 2. pp. 329–335.